

Vstup verejnosti do činnosti súdov

Prezentácia možností

Miroslav Beblavý, SGI a ÚVP FSEV UK

Možnosť verejnej kontroly procesu súdneho rozhodovania:

1. *Verejnosť konania súdov.*
2. *Aktívne zverejňovanie rozhodnutí.*
3. *Nahrávanie pojednávaní.*
4. *Aktívne zverejňovanie nahrávok.*

Obsah prezentácie:

- **3 možnosti vstupu verejnosti do rozhodovania súdov:**
  - Možnosť verejnej kontroly procesu súdneho rozhodovania.
  - Priama účasť verejnosti pri rozhodovaní súdov.
  - Priama účasť verejnosti pri riadení súdov.
- **Metodologické poznámky:**
  - Nie ako expert na súdnictvo, ale na manažment a na participáciu.
  - Prehľad možností a základné zhodnotenie, nie jednoznačné odporúčania.

Priama účasť verejnosti pri rozhodovaní súdov:

- **Existencia laického prvku pri rozhodovaní súdov:** porota, prísediaci.
- **Dlhodobá prítomnosť poroty** – anglosaské štáty, v obmedzenej forme aj vo viacerých iných EU-15 krajinách.
- **Kľúčová otázka – „Kto je verejnosť?“**
- Pri porotách, prísediacich by to mal byť najmä náhodný výber:
  - *obmedzenie manipulácie a ochrana práv obvinených*
  - *reprezentatívnosť voči komunite – jury of peers*
- **Zavádzanie poroty v posledných dvoch desaťročiach:** Japonsko, Južná Kórea, Rusko.

Slovenský systém príseďiacich:

- **V zásade správna úroveň** – úroveň priameho rozhodovania, nie odvolacích / dovolacích orgánov.
- **Použitie len pri trestnoprávných veciach** – časté, ale je možné rozšíriť aj na občianskoprávne / obchodnoprávne veci.
- **Poloprofesionálna a výber prostredníctvom starostu / zastupiteľstva.**
- **Zloženie senátu** – sudca + 2 príseďiaci: nie je oddelená funkcia rozhodnutie o vine a o treste, čo štandardne pri sudcovi a porote býva.

Čo je cieľom:

1. **Zabrániť rozhodovaniu na základe bratstiev / falošnej stavovskej cti.**
2. **Vniesť hodnoty občianskej spoločnosti do rozhodovania.**

Priama účasť verejnosti pri riadení súdov:

- **Priama voľba sudcov.**
- **Participácia verejnosti** ako členov orgánov riadenia a správy súdov:
  - **na úrovni súdov** (okresný, krajský, najvyšší) – vyžadovalo by nové, kolektívne orgány riadenia a správy súdov (dnes predseda / podpredseda súdu)
  - **výberová komisia / disciplinárny súd**
  - **Súdna rada**

Priama voľba sudcov:

- Výnimočný inštitút (uplatňuje sa **len v USA**).
- Má význam vtedy, **ak sú občania schopní posúdiť schopnosti kandidátov a majú záujem o ich posudzovanie.**
- Vhodné nanajvýš pre použitie na **najnižšej – okresnej – úrovni.**

Participácia verejnosti ako členov orgánov riadenia a správy súdov:

- Kľúčová otázka: ako vyberať zástupcov verejnosti
  - **voľba verejnosťou**
  - **výber iným orgánom** (NR SR, zastupiteľstvá...)
  - **náhodný výber občanov z databázy** (napr. zoznam voličov)
- **Prvá možnosť** nákladnejšie, otázka možnej manipulácie volieb.
- **Druhá možnosť** nespĺňa kritériá uvádzané vyššie.
- **Tretia možnosť** mimo našej tradície, ale nie bez globálnej tradície (staroveké Atény, ale aj deliberative polls v súčasnosti).

Predbežné odporúčania:

- **Posilniť možnosti verejnej kontroly procesu súdneho rozhodovania** – zverejňovanie rozsudkov, nahrávanie pojednávania a ich aktívne zverejňovanie.
- **Zreformovať systém prísediacich** – náhodný výber, jednorazové použitie, rozšíriť na ďalšie oblasti (vo viacerých krajinách používaný napr. pri ochrane osobnosti), strednodobo zväžiť zavedenie porôt.
- **Zaviesť priamu voľbu vybraných členov Súdnej rady, disciplinárnych súdov, výberových komisií na výber sudcov.**

Ďakujem za pozornosť!